

Jacek Szoltysek, Grażyna Trzpiot

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

e-mails: jacek.szoltysek@ue.katowice.pl; grazyna.trzpiot@ue.katowice.pl

ANALIZA MOTYWACJI MOBILNOŚCI EDUKACYJNEJ STUDENTÓW W POLSCE I W ROSJI Z WYKORZYSTANIEM ANALIZY SKUPIEŃ

ANALYSIS OF MOTIVATION OF STUDENTS' EDUCATIONAL MOBILITY FOR CHOSEN UNIVERSITIES IN POLAND AND RUSSIA – CLUSTERING ANALYSIS APPROACH

DOI: 10.15611/ekt.2015.4.11

JEL Classification: I23, C14

Streszczenie: Mobilność studentów odgrywa dużą rolę w rozwijaniu kreatywności, aktywności obywatelskiej i szans na zatrudnienie – zwłaszcza wobec globalizującego się rynku pracy. Artykuł jest poświęcony wybranemu obszarowi badań nad studentami w kontekście czynników warunkujących mobilność edukacyjną studentów. Jako cel badań wskazano następujące zadania: należy zgłębiać czynniki warunkujące edukacyjną mobilność, wskazywać cechy wspólne i różnice w motywacjach i postawach studentów, a także rozwijać wstępne rekomendacje dla uniwersytetów uczestniczących w międzynarodowych programach edukacyjnych. Obserwacje autorów niniejszego artykułu pozwalają przypuszczać, że motywy, jakimi kierują się studenci przy podejmowaniu decyzji o udziale w programach mobilności edukacyjnej, często odbiegają od tych zamierzonych w oficjalnych dokumentach. Podobne obserwacje zgłaszają nauczyciele akademicy z innych krajów. Autorzy postanowili wstępnie zbadać motywy, które kierują młodzieżą polską i rosyjską przy wyborze zagranicznej ścieżki edukacyjnej, realizowanej w ramach programów mobilności akademickiej. Materiał do analizy pochodzi z badań, które zostały rozpoczęte w końcu kwietnia 2015 r. (wykorzystano w niej analizę skupień).

Słowa kluczowe: mobilność studentów, analiza skupień, analiza porównawcza.

Summary: Mobility of students plays a major role in developing creativity, active citizenship and chances of employment – especially in the face of labour market globalization. The article refers to the chosen area of research on students, in the context of determinants of students educational mobility. The purpose of research was to explore determinants of educational mobility, to reveal common features and differences in motivations and attitudes of students and to elaborate preliminary recommendations for universities taking part in international educational programmes. Observations of the authors of the present article push the suppositions that motives students are guided by taking decisions about participating in mobility educational programmes often deviate from those planned in official documents.

University teachers from other countries report similar observations. The authors decided initially to examine those motives which Polish and Russian young people are led by when choosing foreign educational path, carried out in the frames of academic mobility programmes. The material for analysis comes from examinations which started in the end of April 2015. The cluster analysis was used.

Keywords: mobility of students, cluster analysis, comparative analysis.

1. Wstęp

Założenia internacjonalizacji procesu kształcenia młodzieży mają wiele ambitnych celów i powinny powodować, że młode pokolenie fachowców, mających wyższe wykształcenie, poza zdobyciem doświadczeń wynikających z aktywnych kontaktów z przedstawicielami innej kultury, zwiększy swoje kompetencje merytoryczne. Mobilność studentów odgrywa dużą rolę w rozwijaniu kreatywności, aktywności obywatelskiej i szans na zatrudnienie – zwłaszcza wobec globalizującego się rynku pracy. Dlatego została uznana za jeden ze strategicznych kierunków współpracy państw członkowskich Unii Europejskiej w ramach programu pn. Edukacja i szkolenie 2020. W związku z tym odnotowuje się zdecydowany wzrost jej udziału w programach UE, takich jak Erasmus oraz Erasmus Mundus. Obserwacje autorów niniejszego artykułu pozwalają przypuszczać, że motywy, jakimi kierują się studenci przy podejmowaniu decyzji o udziale w programach mobilności edukacyjnej, często odbiegają od zamierzonych w oficjalnych dokumentach. Podobne obserwacje poczynili nauczyciele akademicki z innych krajów. Autorzy niniejszego tekstu postanowili wstępnie zbadać motywy, które kierują młodzieżą polską i rosyjską przy wyborze zagranicznej ścieżki edukacyjnej, realizowanej w ramach programów mobilności akademickiej.

2. Mobilność edukacyjna studentów

Mobilność jako zjawisko jest stosunkowo szeroko pojmowane. Z reguły mobilność uważa się za zjawisko zarówno geograficzne, jak i społeczne, opisywane często metaforą nomady, włóczęgi, pielgrzyma, motelu, rzeki, strumienia, fal i płynności [Urry 2009, s. 45]. Mobilność może dotyczyć ciał, przedmiotów¹ i wyobrażeń². W podejmowanych rozważaniach zwracamy się ku mobilności edukacyjnej zarówno

¹ Mowa tu o przedmiotach, np. przeciętnych towarach konsumpcyjnych, które często kupowane w jednych miejscach uzyskują w nowych miejscach wysoką wartość wymienną, będąc w tych miejscach symbolem „dobrego gustu i wychowania”.

² Na przykład odbiornik telewizyjny zapewnia wiele mediów, usług, źródeł informacji i sposobów rozrywki, docierający do odległych miejsc (por. [Urry 2009, s. 99]).

no poziomej³, jak i pionowej⁴. Mobilność edukacyjna w Europie ma długą i bogatą historię. Według B. Baron lata 1950-1975 były okresem otwartych drzwi dla studentów – obcokrajowców, lata 1975-1987 to zmiana paradygmatu – od studentów obcokrajowców do studiowania za granicą, okres 1987-1992 to czas promowania przez Wspólnotę Europejską mobilności edukacyjnej, zaś okres po 1992 r. to lata mobilności akademickiej, pojmowanej jako istota lub cel w procesie unifikacji europejskiej [Baron 1993, s. 50-54]. Proces dochodzenia do stanu współczesnego charakteryzował się w Europie konsekwencją. Zatem mobilność akademicką w naszych rozważaniach łączymy w sposób bezpośredni z procesem bolońskim. Proces boloński jest ogólnoeuropejskim przedsięwzięciem, które zmierzało do utworzenia (w 2010 r.) Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego – EOSW (*European Higher Education Area*), w którym w wyniku uzgodnienia ogólnych zasad organizacji kształcenia zapewniony byłby szeroki dostęp do wysokiej jakości kształcenia, a także odpowiednie warunki do mobilności studentów, absolwentów i pracowników uczelni [Chmielecka 2013, s. 107]. Zgodnie z zapisem Deklaracji bolońskiej (podpisanej 19 czerwca 1999 r.) „«Europa Wiedzy» jest teraz powszechnie uznawana za niezastąpiony czynnik rozwoju społecznego i ludzkiego oraz za niezbędny element wzmocnienia i wzbogacania tożsamości europejskiej dającej obywatelom Europy umiejętności niezbędne do stawienia czoła wyzwaniom nowego tysiąclecia wraz ze świadomością wspólnych wartości oraz przynależności do wspólnej przestrzeni społeczno-kulturowej. Znaczenie edukacji oraz współpracy edukacyjnej dla rozwoju i umocnienia stabilnych, pokojowych oraz demokratycznych społeczeństw jest powszechnie uznawane za bardzo ważne, szczególnie w świetle sytuacji w Europie Południowo-Wschodniej” [Deklaracja bolońska... 1999, s. 1]. W Deklaracji sorbońskiej z 25 maja 1998 r. zwrócono uwagę na centralną rolę uczelni w rozwoju kulturalnym Europy. Podkreślono w niej znaczenie stworzenia Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego jako klucza do zwiększenia mobilności i zatrudnialności obywateli oraz ogólnego rozwoju kontynentu. „Uczelnie europejskie ze swej strony podjęły to wyzwanie i zdecydowały się odgrywać główną rolę w budowaniu Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego [...] Ma to ogromne znaczenie, biorąc pod uwagę, że niezależność i autonomia uniwersytetów gwarantują ciągłe dostosowywanie systemów szkolnictwa wyższego i nauki do zmieniających się potrzeb, wymagań społeczeństwa oraz postępu wiedzy naukowej” [Deklaracja bolońska... 1999, s. 1]. Za cele strategiczne – dłuższego horyzontu – twórcy bolońskiego przedsięwzięcia obrali: przygotowanie absolwentów zgodnie z potrzebami rynku pracy w całej Europie, utworzenie w Europie społeczeństwa i gospodarki opartej na wiedzy, przygotowanie absolwentów do roli aktywnych obywateli oraz rozwój osobowy

³ Mobilność pozioma to realizacja części programu studiów I lub II stopnia w innej uczelni w kraju bądź za granicą.

⁴ Mobilność pionowa to realizacja kolejnego stopnia kształcenia w innej uczelni w kraju lub za granicą, często połączona ze zmianą kierunku studiów.

studentów [Chmielecka 2007, s. 15]. Do wymienionych celów prowadzi osiągnięcie celów etapowych – krótszego horyzontu – ogniskujących się wokół pionowej i poziomej mobilności studentów, pracowników naukowych i administracyjnych, podniesienia atrakcyjności i konkurencyjności europejskiego szkolnictwa wyższego na świecie, współpracy w zakresie zapewnienia jakości, wprowadzenia kształcenia przez całe życie, wdrożenia czytelnych i porównywalnych stopni oraz dyplomów – przy jednoczesnym zachowaniu różnorodności „programów i instytucji kształcenia jako siły kulturotwórczej i sprzyjającej konkurencyjności”, rozwijania europejskiego wymiaru edukacji wyższej [Chmielecka 2007, s. 15].

3. Założenia metodologiczne

3.1. Metodologia, przedmiot i cel badań

Przedmiotem badań stała się mobilność akademicka studentów. Ta wiedza może zwiększyć skuteczność mobilności edukacyjnej studentów. Ponadto celem użytecznym rozważań jest wypracowanie wstępnych rekomendacji dla uczelni uczestniczących w badaniach.

3.2. Problemy badawcze

Sformułowano główny problem o charakterze poznawczym, który zawarto w następującym pytaniu: jakie są główne czynniki wpływające na mobilność akademicką studentów różnych uczelni?

W zakres badanego zjawiska weszło kilka zmiennych dotyczących: motywów wyboru uczelni, przedmiotów do studiowania, korzyści z wyjazdu oraz obaw (zgrupowanych w pięciu problemach szczegółowych, takich jak: język, kultura, finanse, uczenie się oraz konsekwencje).

3.3. Metody, techniki i narzędzia

Zastosowano metodę sondażu diagnostycznego z techniką ankiety audytoryjnej, której sens polega między innymi na gromadzeniu danych o dynamice zjawisk społecznych, opiniach i poglądach wybranych zbiorowości, nasilaniu się i kierunkach rozwoju określonych zjawisk. W kwestionariuszu ankiety⁵, który był podstawowym narzędziem badawczym, zawarte zostały pytania o charakterze problemowym oraz pytania metryczkowe. Pytania, w których wykorzystano skalę porządkową, w większości miały charakter zamknięty. W celu analizy danych ankietowych wykorzysta-

⁵ Ankiety przeprowadzono w odniesieniu do kandydatów (osób zainteresowanych wyjazdem zagranicznym – planujących taki wyjazd) oraz uczestników mobilności akademickiej. W niniejszym artykule przedstawiono wyniki badań kandydatów.

no analizę skupień stosowaną we wcześniejszych pracach [Szoltysek, Trzpiot 2012; 2015] do badania preferencji.

4. Wyniki badań

4.1. Charakterystyka grupy badawczej

Tabela 1. Program wymiany

11	cały rok akademicki
12	semestr
13	1-2 tygodnie (np. International Week)

Źródło: opracowanie własne.

W badaniu dotyczącym determinant mobilności wśród kandydatów łącznie wzięło udział 234 respondentów, z czego 100 osób to studenci Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach (56 kobiet, 44 mężczyzn), a 134 to osoby z Petersburskiego Państwowego Uniwersytetu Transportu (74 kobiety, 60 mężczyzn). Z zebranych danych wynika, iż typowy student – kandydat programów mobilności (których rodzaje zapisano w tab. 1), to: z UE w Katowicach – kobieta w wieku 23 lat, decydująca się wyjechać na 6 miesięcy; z PUT w Petersburgu – również kobieta, w wieku 20 lat, decydująca się wyjechać na 12 miesięcy.

4.2. Analiza porównawcza struktur odpowiedzi

Poza wypowiedziami w pytaniach otwartych studenci odpowiadali na dwie grupy pytań. W pierwszej studenci wybierali trzy najistotniejsze kryteria z kilku możliwych do wyboru odpowiedzi. Analizie poddano następujące problemy: jakie korzyści są oczekiwane od wyjazdu w ramach mobilności (tab. 2), co określiło wybór uczelni (tab. 3), czym studenci kierują się przy wyborze przedmiotów do studiowania (tab. 4). Rozkład odpowiedzi był w znacznym stopniu odmienny w badanych grupach.

Tabela 2. Oczekiwane korzyści związane z wyjazdem w ramach mobilności akademickiej

21	poznanie nowych znajomych
22	poprawa znajomości języka obcego
23	pozyskanie wiedzy ważnej dla mojego przyszłego zawodu
24	zwiększenie szans na pozyskanie pracy
25	uzyskanie przydatnej informacji (wiedzy) ulokowanej pomiędzy klasycznymi dyscyplinami
26	uzyskanie istotnej informacji (wiedzy)
27	poznanie kultury innego państwa
28	uzyskanie wiedzy na temat systemu kształcenia w innym państwie
29	wypracowanie ważnych dla mnie nawyków zawodowych
210	określenie istotnych kierunków mojego samokształcenia
211	ostatecznie określiłem mój przyszły zawód
212	zdecydowałem się na kontynuowanie nauki na kolejnych szczeblach kształcenia
213	nie oczekuję żadnych korzyści

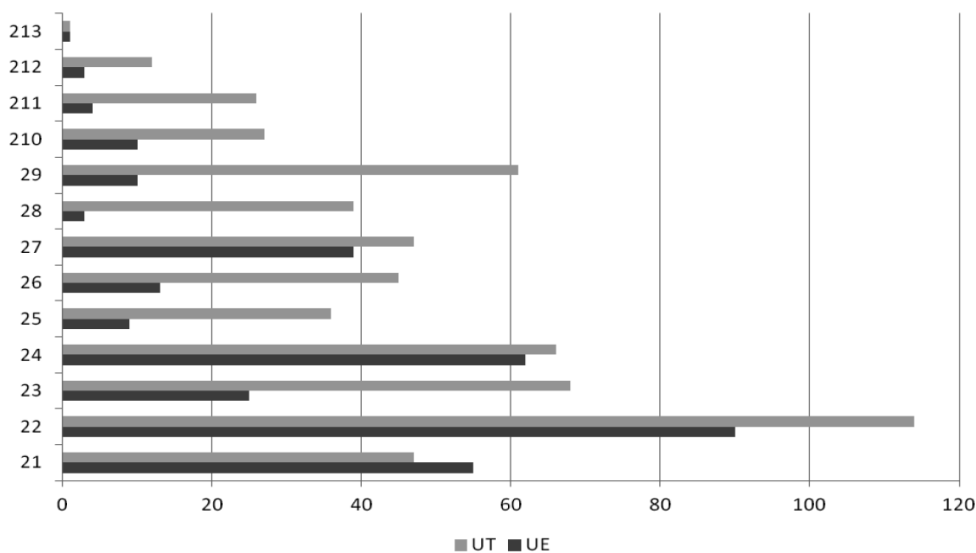
Źródło: opracowanie własne.

Tabela. 3. Rozkłady odpowiedzi na pytanie o oczekiwane korzyści związane z wyjazdem w ramach mobilności akademickiej

Uczelnie	21	22	23	24	25	26	27	28	29	210	211	212	213
UE	55	90	25	62	9	13	39	3	10	10	4	3	1
UT	47	114	68	66	36	45	47	39	61	27	26	12	1
UE	54%	88%	25%	61%	9%	13%	38%	3%	10%	10%	4%	3%	1%
UT	35%	85%	51%	49%	27%	34%	35%	29%	46%	20%	19%	9%	1%

Źródło: opracowanie własne.

Badane grupy studentów jednoznacznie wskazały na poprawę znajomości języka obcego (w UE – 88%, w UT – 85%) jako na czynnik najważniejszy. Drugie kryterium wskazane przez studentów w UT to pozyskanie wiedzy ważnej dla przyszłego zawodu (51%) oraz zwiększenie szans na pozyskanie pracy (49%). Natomiast w UE wskazano na zwiększenie szans na pozyskanie pracy (61%) oraz poznanie nowych znajomych (54%). Istotne dla studentów z UT jest wypracowanie ważnych nawyków zawodowych (46%) – taką odpowiedź wskazało jedynie 10% studentów z Katowic. Odpowiedzi najbardziej zróżnicowane dotyczyły uzyskania przydatnych informacji (wiedzy) ulokowanych między klasycznymi dyscyplinami oraz uzyskania wiedzy na temat systemu kształcenia w innym państwie (rys. 1, tab. 3).

**Rys. 1.** Oczekiwane korzyści związane z wyjazdem w ramach mobilności akademickiej

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 4. Kryteria wyboru uczelni

31	ranking uczelni
32	wysoka jakość nauczania w tejże uczelni
33	brak wymogów w zakresie wysokiego poziomu znajomości języka obcego
34	zdanie rodziców
35	opinia znajomych
36	rekomendacja opiekuna roku, wykładowcy, biura współpracy
37	koszt kształcenia
38	atrakcyjność kraju, w którym znajduje się wybrana uczelnia
39	własna wiedza o wybranej uczelni
310	nie mam żadnych priorytetów, po prostu chcę uczestniczyć w wyjeździe

Źródło: opracowanie własne.

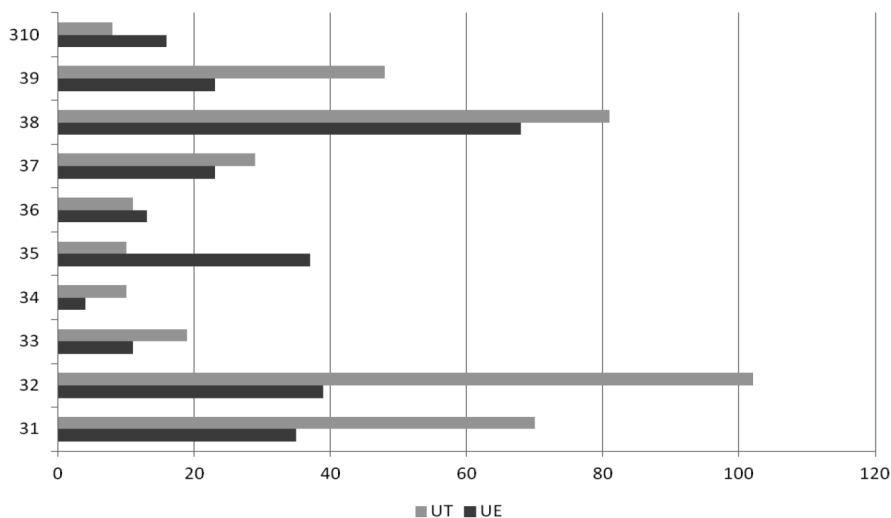
Tabela 5. Rozkłady odpowiedzi kryteria wyboru uczelni

Uczelnie	31	32	33	34	35	36	37	38	39	310
UE	35	39	11	4	37	13	23	68	23	16
UT	70	102	19	10	10	11	29	81	48	8
UE	34%	38%	11%	4%	36%	13%	23%	67%	23%	16%
UT	52%	76%	14%	7%	7%	8%	22%	60%	36%	6%

Źródło: opracowanie własne.

Kryteria wyboru uczelni są postrzegane odmiennie przez studentów w badanych uczelniach (tab. 3). Dla studentów w UE najważniejsza okazała się atrakcyjność kraju, w którym znajduje się wybrana uczelnia (67%), dla studentów UT – wysoka jakość nauczania w tejże uczelni (76%). Odmiennie opinie dotyczyły również rekomendacji opiekuna roku, wykładowcy, biura współpracy oraz opinii znajomych (rys. 2, tab. 4 i 5).

Przy wyborze przedmiotów do studiowania dla studentów UT najistotniejszy był wykaz proponowanych przedmiotów z oferty uczelni (75%), natomiast dla studentów w Katowicach ważna była opinia innych, informacje w Internecie (69%), a w drugiej kolejności wykaz proponowanych przedmiotów z oferty uczelni (tab. 6, 7, rys. 3). Odmiennie podejście obserwujemy w odniesieniu do kryterium: „wybiore te przedmioty, które już studiowałem”: w UE w Katowicach – 24%, w Petersburgu – 4%.



Rys. 2. Kryteria wyboru uczelni

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 6. Kryteria przedmiotów do studiowania

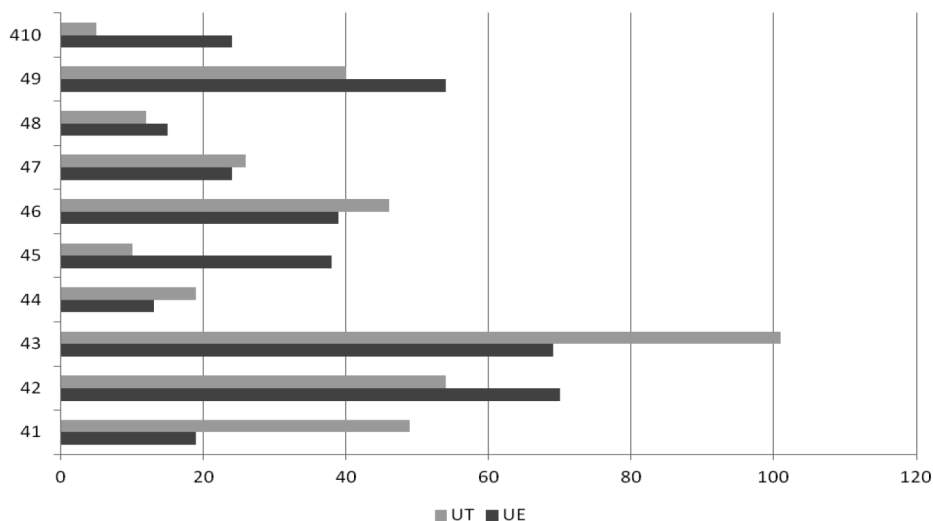
41	znajomość wykładowcy (osobiście, Internet, środki masowego przekazu)
42	opinia innych, informacje w Internecie
43	wykaz proponowanych przedmiotów z oferty uczelni
44	zdanie rodziców
45	opinia znajomych
46	rekomendacja opiekuna roku, wykładowcy, biura współpracy
47	brak wymogu w zakresie znajomości języka obcego
48	wybiore tylko kursy języka obcego
49	wybiore te przedmioty, których nie mogę studiować na mojej uczelni
410	wybiore te przedmioty, które już studiowałem

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 7. Rozkłady ocen kryteriów przedmiotów do studiowania

Uczelnie	41	42	43	44	45	46	47	48	49	410
UE	19	70	69	13	38	39	24	15	54	24
UT	49	54	101	19	10	46	26	12	40	5
UE	19%	69%	68%	13%	37%	38%	24%	15%	53%	24%
UT	37%	40%	75%	14%	7%	34%	19%	9%	30%	4%

Źródło: opracowanie własne.



Rys. 3. Kryteria wyboru przedmiotu do studiowania

Źródło: opracowanie własne.

4.3. Analiza porównawcza – analiza skupień

Druga grupa pytań wymagała od studentów sformułowania oceny na skali porządkowej. Obszar badań został nieznacznie pogłębiony. Podjęto temat atrakcyjności studiowania za granicą oraz związanych z tym faktem obaw. Atrakcyjność studio-

Tabela 8. Atrakcyjność studiowania za granicą

51	jakość wykształcenia
52	wysoka jakość poszczególnych przedmiotów zawodowych
53	infrastruktura naukowa (sale wykładowe, laboratoria, sale komputerowe itp.)
54	możliwość porównania systemu kształcenia w kraju i za granicą
55	pozyskanie kompetencji zawodowych
56	praktyka zawodowa w firmie zagranicznej
57	poprawa znajomości języka obcego
58	prestż studiowania za granicą
59	możliwość pozyskania lepszego zatrudnienia w przyszłości
510	przewaga w pozyskiwaniu pracy
511	możliwość kontynuacji studiów na kolejnych szczeblach edukacji za granicą
512	możliwość podjęcia pracy za granicą
513	poznanie kultury, tradycji i języka kraju, w którym zamierzam studiować
514	nawiązanie kontaktów z wykładowcami i studentami zagranicznymi
515	kompetencje komunikacji międzykulturowej

Źródło: opracowanie własne.

wania opisano grupą zmiennych zapisanych w tab. 8, natomiast zmienne powiązane z opisem obaw studentów zapisano w tab. 9. Przeprowadzono analizę skupień, wykorzystując odległość euklidesową oraz metodę grupowania Warda (wyniki analizy zamieszczono na rys. 3-8).

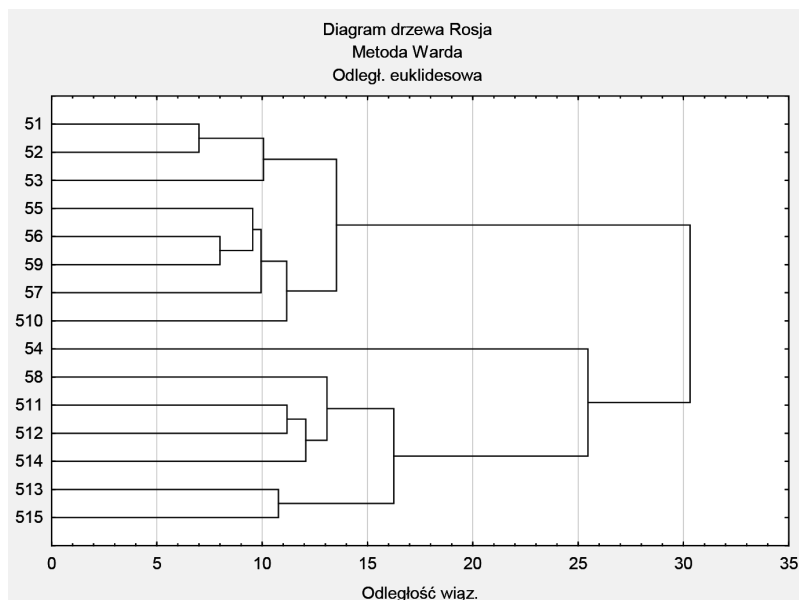
Tabela 9. Aspekty obaw i ich wskaźniki

Aspekt		Wskaźnik
Język	61a	nie będę w stanie zrozumieć wykładowców
	62a	nie będę w stanie dogadać się z innymi ludźmi
	63a	zrozumiem, o czym mówią, ale nie będę w stanie dobrze zrealizować prac pisemnych
Inna kultura	61b	nie zrozumieję kontekstu obserwowanych zdarzeń
	62b	w kraju, do którego jadę, moje przekonania nie będą szanowane
	63b	w kraju, do którego jadę, będę ignorowany
Finanse	61c	wysokie koszty studiowania i pobytu
	62c	brak pieniędzy spowoduje, że nie będę w stanie w pełni uczestniczyć w życiu studenckim
	63c	będę musiał zrezygnować z wielu rzeczy
Uczenie się	61d	być może ze względu na stres osiągnę niższe wyniki
	62d	żeby opanować wiedzę, będę musiał uczyć się o wiele więcej niż u siebie
	63d	może się okazać, iż mam niedostateczne podstawy dla opanowania wykładanej wiedzy
Konsekwencje	61e	po powrocie nie spełnię oczekiwań rodziców
	62e	po powrocie nie spełnię oczekiwań wykładowców
	63e	po powrocie najbliższa mi osoba nie zechce kontynuować relacji ze mną

Źródło: opracowanie własne.

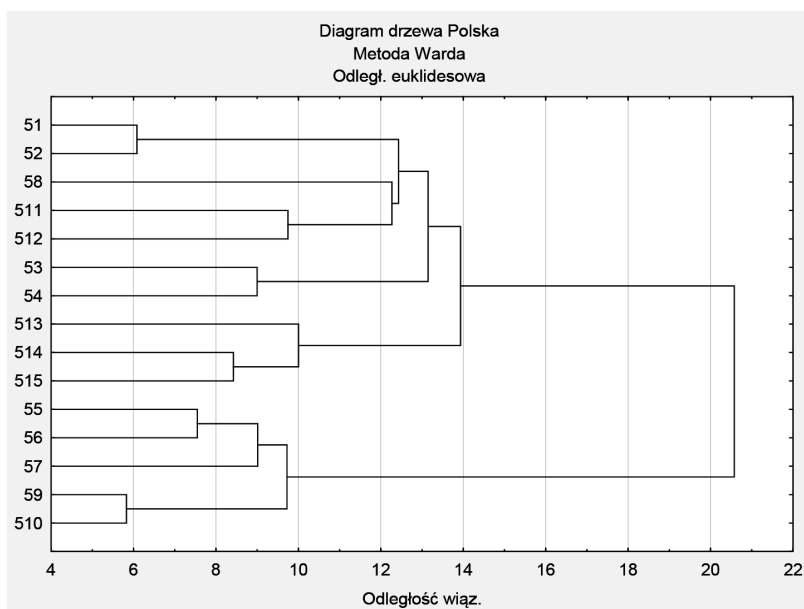
Analiza skupień pozwala wskazać dwa skupienia dla studentów z Rosji (rys. 4). W pierwszym największą koncentrację odpowiedzi mamy dla kryteriów „jakość wykształcenia” i „wysoka jakość poszczególnych przedmiotów zawodowych”, następnie wskazano kryteria „infrastruktura naukowa (sale wykładowe, laboratoria, sale komputerowe itp.) oraz „praktyka zawodowa w firmie zagranicznej” i „możliwość pozyskania lepszego zatrudnienia w przyszłości”, a kolejno „pozyskanie kompetencji zawodowych”. W skupieniu drugim rozproszenie odpowiedzi jest większe, najbliższej siebie znalazły się dwa kryteria: „poznanie kultury, tradycji i języka kraju, w którym zamierzam studiować” i „kompetencje komunikacji międzykulturowej”.

Analogiczna analiza pozwala na wskazanie dwóch skupień dla studentów z Polski (rys. 5). W pierwszym skupieniu największą koncentrację odpowiedzi otrzymano dla kryteriów: „możliwość pozyskania lepszego zatrudnienia w przyszłości” i „przewaga w pozyskiwaniu pracy” oraz „pozyskanie kompetencji zawodowych”



Rys. 4. Atrakcyjność studiowania za granicą – studenci z Rosji

Źródło: opracowanie własne.

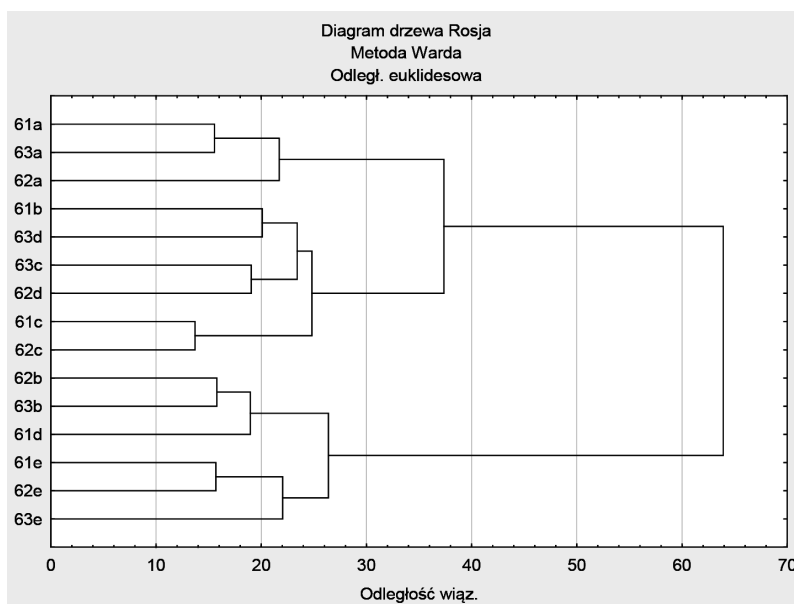


Rys. 5. Atrakcyjność studiowania za granicą – studenci z Polski

Źródło: opracowanie własne.

i „praktyka zawodowa w firmie zagranicznej”. W skupieniu drugim znalazło się więcej zmiennych, rozproszenie odpowiedzi jest znacznie większe. Najbliżej siebie znalazły się dwa kryteria: „jakość wykształcenia” i „wysoka jakość poszczególnych przedmiotów zawodowych”.

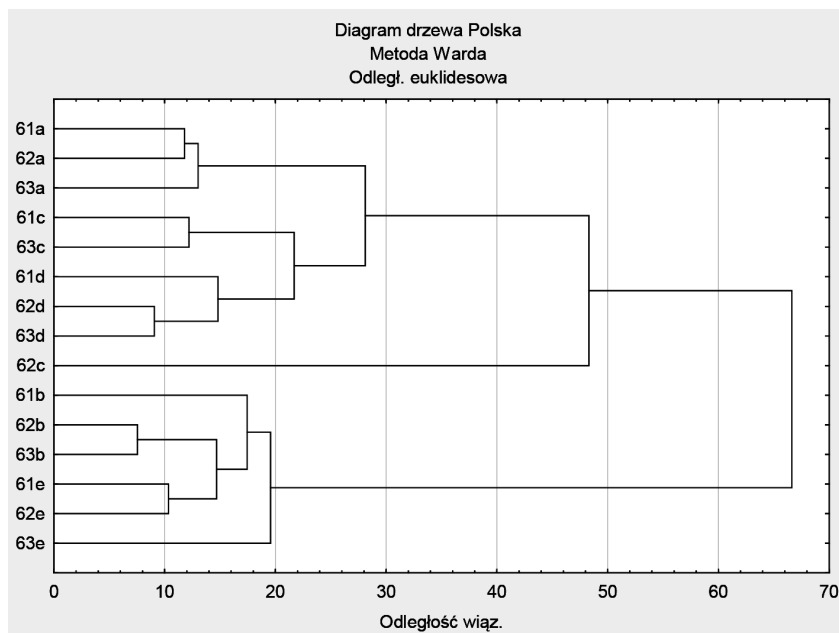
Analiza skupień w obszarze obaw związanych z wyjazdem pozwala na wskazanie dwóch skupień dla studentów z Rosji (rys. 6). W pierwszym skupieniu Rosjan najistotniejsze obawy to finanse – wskazywano tu odpowiedź: „wysokie koszty studiowania i pobytu i brak pieniędzy spowodują, że nie będę w stanie w pełni uczestniczyć w życiu studenckim”, oraz kolejno język: „nie będę w stanie zrozumieć wykładowców” i „zrozumiem, o czym mówią, ale nie będę w stanie dobrze zrealizować prac pisemnych”. Drugie skupienie tworzy mniej zmiennych. Obawy główne to: uczenie się; wskazywano tu na odpowiedź: „żeby opanować wiedzę, będę musiał o wiele więcej niż u siebie”, i inna kultura – „w kraju, do którego jadę się uczyć, będę ignorowany”. Kolejna para obaw to konsekwencje – „po powrocie nie spełnię oczekiwań rodziców” i „po powrocie nie spełnię oczekiwań wykładowców”.



Rys. 6. Obawy wynikające ze studiowania za granicą – studenci z Rosji

Źródło: opracowanie własne.

Dla badanej grupy studentów z Polski mamy również dwa skupienia (rys. 7), ale wymieniane przez nich obawy mają inny charakter. W pierwszym skupieniu po pierwsze była to inna kultura: „w kraju, do którego jadę, moje przekonania nie będą szanowane” i „w kraju, do którego jadę, będę ignorowany” oraz po drugie



Rys. 7. Obawy wynikające ze studiowania za granicą – studenci z Polski

Źródło: opracowanie własne.

konsekwencje: „po powrocie nie spełnię oczekiwań rodziców” i „po powrocie nie spełnię oczekiwań wykładowców”. W drugim skupieniu najmniejsze rozproszenie odpowiedzi obserwujemy w obszarze „uczenie się”, istotne obawy wymieniane przez studentów to: „żeby opanować wiedzę, będę musiał uczyć się o wiele więcej niż u siebie” i „może się okazać, iż mam niedostateczne podstawy dla opanowania wykładanej wiedzy”. Zmienną zignorowaną, najmniej istotną był brak pieniędzy: „brak pieniędzy spowoduje, że nie będę w stanie w pełni uczestniczyć w życiu studentkim”.

5. Podsumowanie

Zaprezentowane postawy i motywacje studentów z badanych krajów wykazały, że motywy wyboru kraju i uczelni się różnią. Na to bez wątpienia wpływa możliwość sfinansowania wyjazdów, tzn. przekonanie, że w trakcie pobytu kwestie finansowania nie będą przeszkodą w realizacji osobistych zamierzeń. Zamierzenia te w przypadku młodzieży polskiej są mniej zbieżne z założeniami mobilności akademickiej niż w przypadku młodzieży rosyjskiej.

Postawy młodzieży polskiej, ujawnione w trakcie badań, należy uznać za mniej skupione na studiowaniu, pozwalające jednocześnie na wykorzystanie wyjazdu do

zaplanowania swojej przyszłości (w tym zawodowej) przez nawiązanie stosunków nieformalnych z innymi osobami. Młodzież rosyjska tymczasem postrzega wyjazdy w ramach mobilności akademickiej jako szansę na rozwój zawodowy – możliwości zwiększenia kompetencji zawodowych to jedna ze ścieżek kariery zawodowej tej grupy badanych osób. Szczegółowe wyniki badań autorki komentują w tekście. Z artykułu należy wysunąć wnioski praktyczne – mając świadomość motywacji pozamerytorycznej polskiej młodzieży, należy w większym stopniu analizować skuteczność wyjazdów w ramach mobilności akademickiej i weryfikować ofertę tych uczelni partnerskich, które w niedostatecznym stopniu zwracają uwagę na stronę edukacyjną, młodzież zaś, która nie zrealizowała założonych oficjalnie celów, należy zobowiązać do uzupełnienia braków we własnym zakresie i na własny koszt.

Literatura

- Baron B., 1993, *The politics of academic mobility in Western Europe*, Higher Education Policy, vol. 6, no. 3.
- Chmielecka E., 2007, *Proces boloński: scenariusze rozwoju*, [w:] (red.) Żukrowska K., *Co dzieli, co integruje Wspólnotę Europejską?*, Warszawa.
- Chmielecka E., 2013, *Proces boloński i krajowe ramy kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego*, Studia BAS nr 3(35), www.bas.sejm.gov.pl.
- Deklaracja bolońska. Szkolnictwo wyższe w Europie, 19 czerwca 1999, <http://ehea.info> (5.05.2015).
- Hut P., Jaroszewska E., 2011, *Studenci zagraniczni w Polsce na tle migracji edukacyjnej w świecie*, Badania. Ekspertyzy. Rekomendacje, Fundacja Instytut Spraw Publicznych, Warszawa.
- Szapiro T., 2012, *Proces boloński: nowe szanse, czy nieznane zagrożenie*, [w:] (red.) Drogosz-Zabłocka E., Minkiewicz B., *Ekonomiczne studia licencjackie z perspektywy absolwenta i władz uczelni*, Wydawnictwo UW, Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa.
- Szołtysek J., Trzpiot G., 2012a, *Cluster analysis in description some communication behaviour*, Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej, Zarządzanie 5.
- Szołtysek J., Trzpiot G., 2012b, *Drzewa klasyfikacyjne w badaniu preferencji komunikacyjnych*, [w:] (red.) Trzaskalik T., *Modelowanie preferencji a ryzyko '12*, Studia Ekonomiczne – Zeszyty Naukowe Wydziałowe nr 97, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice.
- Szołtysek J., Trzpiot G., 2015a, *Analiza preferencji jakości życia seniorów w miastach*, [w:] (red.) Trzaskalik T., *Modelowanie preferencji a ryzyko '15*, Studia Ekonomiczne – Zeszyty Naukowe Wydziałowe nr 97, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice (w druku).
- Szołtysek J., Trzpiot G., 2015b, *Przemiany demograficzne a mobilność mieszkańców miast*, Studia Ekonomiczne Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach (w druku).
- Truszczyński J., 2012, *Erasmus w Polsce. Polska w Erasmusie*, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, Warszawa.
- Urry J., 2009, *Socjologia mobilności*, PWN, Warszawa.